

Megjelenik
mindenkedden.

A lap szellemi részét illető közlemények
a szerkesztőhöz (Kovács-utca, 16. sz.)
intezendők.

Bérmintetlen leveleket nem
fogadunk el.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Előfizetési föltételek:

Egész évre 6 frt
Fél évre 3 „
Negyed évre 1 „ 50 kr.

HIRDETÉSEK DÍJA:

öt hasábos petit sor 5 kr.

NYILTÉR:

három hasábos petit sor . 15 kr.

KASSA és VIDÉKE

POLITIKAI ES VEGYESTARTALMU HETILAP

A SZEPESI GAZDASÁGI EGYESÜLET KÖZLÖNYE.

Az előfizetési pénzek és hirdetési díjak,
általában a lap anyagi részét illető köz-
lemények a kiadó-hivatalhoz (Pannonia
könyvnyomda és kiadó-részvénytársaság)
intezendők.

Hirdetményeket elfogad:

Hausenstein és Fogler Budapeston,
Bécsben, Berlinben, Münchenben, maj-
nai Frankfurtban, Stuttgartban, Ham-
burgban és Bernben. *Mosse Rudolf*
Bécsben, Prágában, Münchenben, Ham-
burgban, Nürnbergben, majnai Frank-
furtban, Strassburgban, Berlinben, Zü-
richben, Boroszlóban és Nürnbergben
Lang L. nemzetközi hirdetési irodája
Budapeston. *A délmeté hird. irodá*
Stuttgartban. *A Jägerföle könyveke-*
veskedés Frankfurtban. *Schlötte E.*
Bremában, *Fort Jenö* Lipcsében.

Ami egyuttal válaszul is szolgál . . .

Nem-egyszer lön már fejtegetés tár-
gyává téve a kérdés: honnét származik
az a sajtóságos jelenség, hogy az újabb
időbeli sajtó épen ellenkezőjét éri el an-
nak, amire törekedni legszebb hivatását
képezi?

Feladata ugyanis, hogy ébresztszen,
élénkítsen, rámutasson a jóra, irtogassa a
roszat s ezuton általánosítsa azt a tapin-
tatot, mely amig egyrészt elég gyön-
gdséggel bír a nyilvános, megérdemelt
megrovás iránt tiszteletet tanusítani, más-
részt eléggé erős arra, hogy közügyek-
ben mindig és mindenha érdekeltiséget ta-
nusítson s a közjó előmozdításától soha
sem miféle ok által el ne riasztassék.

És mit tapasztalunk? Azt, hogy ez a
tapintat, mint a közszellem legjelentéke-
nyebb alkateleme, épen napjainkban a
legnagyobb mértékben hiányzik.

A sajtóval is, kivált a vidéken, meg-
történt, hogy kilyukadt ugyan bizonyos
célnál, de koránsem annál, melyet lényeg-
ge, természete, szellemi-mivolta eléje tűz
s melynek elérése helyes irányának leg-
biztosabb ismertető jele s fáradozásának
legdicsőbb jutalma.

Avagy nem panaszkodunk-e általános
tespedésről? A közügyek iránti rokons-
zenvet és érdeklődést nem váltotta-e fel
általános szenvtelenség és méltán bámu-
landó önmegadás és közöny? Ha imitt-
amott a sajtó közügyekben kárhoztató,
sajtó ítéletét hallatja: vajjon éri-e célját;
irtja-e a roszat; javít-e; avagy ellenke-
zőleg csak csökönössé teszi az önző egye-
deket; akik ellenben egész áldozatkészség-
gel fognak hozzá a közügyek támogatá-
sához, de egyben-másban gyengeséget,
gyarlóságot árúlnak el, ennek esztelen,
legtöbbször magánéleti szempontból való
megrovása a leggyakoribb esetben nem
elkeserítő, nem visszariasztó, nem a köz-
ügyeknek ártó-e?!

Csak kevesen vannak, akik a sajtó e
természetellenes hatását, melyet helytelen
kezelése, mint körtünetet csempészett be
társadalmunkba, megvetés folytán,
észjárásuk elhatározásukhoz és tetteik kör-
réhez jutni nem engedik.

Ennek a körtünetnek pedig a sajtó
egyéb visszaélései mellett, leggazda-
gabb forrása azon körülmény, hogy ott,
ahol kárhoztatni- és ezuton javítani-valót
lát, vagy — ami pártoskodásoknál sok-
szor megesik — megróni-valót keresve
keres, hogy így egyesek szerepét annál
inkább korlátozza és a maga érdekeit e
réven szilárdítsa: nem átkozik lealacson-
nyodni, hogy a legelvetemedettebb kedély
nyomorult fegyverét, a rágalmat, ve-
gye kezébe, csak hogy másnak ártson és
magának — látszólag — némí kis hasznot,
valami csekélyke előnyt szerezzen.

Önök ott a szomszédságban, kik ugy
viselik magukat, mintha a szabadelvü-
set, mint valami lakást, bérbe vették
volna, kik maguknak egyszerre a kor-

mánypártiságot kizárólagos szabadalom
gyanánt tulajdonítják, nem pirulnak-e
nyelvükre venni a megrovásul használni
akart „finis sanctificat media“-féle kitétel,
mikor önkönl az önök törekvésének cél-
ja, e lapnak, mely kitűzött irányához
maiglan hű, következetlenségbe és ezál-
tal rosz-hirbe való keverése, még a leg-
nyomorultabb eszközt, az aljas rágalmat
is szentesíti az önök szemében?

Önök ott a „Kassai Lapok“ „csar-
nok“-a és „előcsarnok“-ban eléggé nai-
vak azt hinni, hogy az olvasó közönséget,
mely maga is itél s mely lapunkat kezdet
óta figyelmére méltatja, ferdítő rágalm-
maikkal elámíthatják és tőlünk elidegenít-
hetik?!

Hol a tulajdonképi szabadelvüség?
Ott-e, önkönl, akik a támadásra joga-
sítva hiszik magukat s nekünk rosz néven
veszik, hogy a támadott előtt védelmi
helyül megnyitjuk lapunk hasábjait, vagy
emitt ahol az egyéni szabadság első kö-
vetelményénél fogva alkalmat nyújtunk a
nyilatkozhatásra még azoknak is, akik
politikai téren nyílt, férfias el-
lenfeleink??

Ugy is sokat ártott a sajtó tekinté-
lyének az a szükkeblü eljárás is, mely
városunkban otthonos vala, hogy t. i.
egyes lapok támadásra készséggel adtak
tért, de ha a megtámadott védelme föl-
vételt kívánta, egyszerűen elutasították
s a védekező kénytelenített a német
lapok drága „nyílt-tér“-ére szorulni, vagy
hallgatva tűrni a sajtó féltelenkedéseit.

És ime a „Kassai Lapok“ e szükke-
lőségnek legmélyére hat, mennyiben ne-
künk még azt is rosz-néven veszi, hogy
Papp Sándor urnak védelmét befogadtuk
lapunkba.

Hogy ez a szomszédnak nem tetszik,
arról ezennel tudomást veszünk, de segí-
teni, nem segíthetünk rajta. Haladunk
továbbra is — igen — a tárgyilagos
szabadelvüség irányában és maradunk a
„K. L.“ rágóásai ellenére is szabadelvü
párti lap.

Ennyit a szomszédnak mihez tartásul,
akihez lealacsonyítani magunkat nem akar-
juk és nem fogjuk soha az által, hogy
mint ő bármily cél kedvéért rágóásokkal
és ferdítésekkel harcoljunk törekvéseink
mellett.

Egy tanulság van eljárásából, t. i.,
hogy a 25 éves írói pálya és a 13 pró-
bás katolicismus sem elég garancia ar-
ra, hogy Rózsáági ur egyesek által ne
dupiroztassék és hogy ha egyesek érdeke
ugy hozza magával, a sajtóvisszaélések
két legkiáltóbbja, a vakmerő rágalmazás
és a védelem iránti berzenkedés is el ne
követessék az ő cége alatt.

Mi e tanulság által csak még nagyobb
óvakodásra ösztönöztetünk. Annál inkább
követni fogjuk az elvet „Reprehensio de-
bet calumnia vacari“, mivelhogy meg-
győződésünk újra csak nyert erőben s
még tisztábban áll előttünk, hogy az üd-

vös működéshez egyrészt a rágalmazás
nélkül való megrov is, másrészt azon egye-
nes lelkűség kívánatik, mely a más ére-
nyében saját maga jó-tulajdonságát tudja
és képes tisztelni, becsülni.

Nem irigyeljük a „K. L.“-tól, hogy a
maga részéről hozzászegődött a sajtó tekin-
télyét aláásó közegek sajnós törekedé-
séhez.

A szerkesztőség.

A helyzet.

— *A törökök* az oroszok által bevett várat,
Ardahánt, teljes négy napon át védtek tiszerte na-
gyobb mintegy 50.000 főnyi orosz haderő ellen.
Miután a legfontosabb redoute orosz kézbe került,
a roham minden oldalról megindult. A törökök
elvonulásuk előtt, beszegezték ágyúikat. Az oro-
szok vesztesége óriási nagy.

— *Az orosz* hivatalos világ azt hirdeti, hogy
a cár nem óhajtja ugyan Szerbia actióba lépését,
de az actió megakadályozásához erőszakot nem
használhat. Nem valószínűtlen, hogy az orosz esa-
patok Szerbiát épen ugy el fogják arasztani, amint
Kis-Olahországot hatalmaikba kerítették.

— *Németország* közvetítést kísérlett meg Sze-
t Pétervár és London között. A kísérlet nem biz-
tat sikerrel. Anglia megteszi a kellő intézkedése-
ket Konstantinápoly biztosítására, ahová e napok-
ban az angol hadi-intendatura számos tisztje
érkezett, hogy megtegye a kellő lépéseket az oda-
küldendő angol-esapatok elhelyezésére.

— *A harcok* a Duna mentén szünetelnek, de
annál hevesebben folynak az ázsiai esatateren.
Ardahan eleste kínos benyomást idézett elő Kon-
stantinápolyban; a szofták a bajókat az erélytelen
kormányra harították s zajosan Mahmud Damod
és Redif basak letételét, továbbá Mukhtar basa
elboacsattatását és Midhát visszahívását követel-
ték a kamarától. Az elnök feloszlatta a gyűlést,
a kormány pedig ostromállapotot hirdetett ki. Az
izgalom azonban e miatt még nagyobb lett s a
kormány, hogy a forradalom kitérését megakadályozza,
engedékenységre határozta magát. Redif had-
ügyér és Jussuf igazságügyér már beadták lemondá-
saikat s az első helyébe Achmed Kaiserli neveztetett
ki hadügyministerré.

— *Görög- és Olaszország* belépését a hábo-
ruba minden újabb hír bizonyosnak mutatja. A
görög kormány tényleg már megszakitotta a diplo-
matiai összeköttetést a török követtel s saját
képviselőjét legközelebb visszahívja Konstantiná-
polyból. Az olasz tengerészet körében is oly ke-
születek történnek, melyekből következtethetni,
hogy nagyobb esapatszállítások fognak történni
Törökország felé.

— *Sándor cár* Bécsbe érkezett távirat szerint
orvosai ajánlatára a hadsereghez utazik, hogy a
rajta erőt vett beteges izgatottságtól szabaduljon.
A cárt Goresakov is kíséri fogja.

— *Anglia és Oroszország* között a keleti kér-
dés tárgyában nagy közeledés jött létre, melyben
lényeges része van Andrassy grófnak, minek foly-
tán remélhetni, hogy a háboru nemesak localizálva
marad, de nemsokára be is fog fejezteni.

— *A kiegyezési javaslatoknak* az országgyűlés
által leendő tárgyalása öszre halasztatik. Kormá-
nyunk ugyan sürgette, hogy az országgyűlés júli-
us- s augusztusban is ülésezzen, a reichsrath
azonban az osztr. kormány hasonló kívánatát ha-
tározottan visszautasítá s június végével befejezi
ülésszakát. Ennek folytán a magyar kormány is
engedni kénytelen s országgyűlésünknek is nyári
ülésszaka június utolsó napjaiban véget ér. („P. N.“)
E hír újabbán megeáfoltatott s alaptalanságára
mutat a tevékenység is, melyet a képviselőház
vám- és bankügyi bizottságai kifejtének.

— *A miniszterelnök* a képviselőház bankügyi
bizottságában kijelentette, hogy a kormány hatá-
rozottan tájékozta magát minden nagyobb pénzü-

Liteczky János.

42 3-3

3-3

abélai
kés-
tbeni
a fel-
nyyel
kér-
okkal
nap-
írósá-
asztás
rakor
meg-

26.

m,

acon, vajjon a mai viszonyok közt lehet-e akként felállítani az önálló bankot, hogy jegyeinek diszagiója ne legyen? s meggyőződött arról, hogy ez a mai viszonyok közt nem lehet. Nem vonja kétségbe — ugymond — hogy a nemzet óhajja azt; de a nemzet többsége meggyőződött róla, hogy ez nagy kereskedelmi s forgalmi rázkodások nélkül ma nem lehet; fenn kelle tehát tartani a jogot s a közbeeső időt felhasználni annak érvényesítésére.

Harmadik nyílt levél

Rózsági Antal urhoz, mint a „Kassai lapok“ szerkesztőjéhez.

Az eddigiekből — azt hiszem — meggyőződött Ön, hogy bennem egy szívós kitartású férfiúra akadt, ki a megkezdett munkát abban hagyni nem szereti és az Ön által meggondolatlanul oda dobott keztyűt nem azért vette fel, hogy azt a legközelebbi pillanatban gyáván kihullassa. — Tudom jól, hogy saját lapjának 20-ik számában hozzám intézett végkielégítésére ezen végelszámoláson Ön mohón várja, melyet én, miután kölesönös számláink csak így lesznek végleg kiegyenlítve — nem szeretvén általában soha senkinek adása maradni — szívesen megadok Önnek, noha megvallom, nem örömet válok meg Öntől végképen, mert oly háladatos partner mint Ön volt, alig fog valaha kezemügyébe akadni.

Ön csak az előcsarnokban méltóztatott velem szoba állani, s jöllehet végszavának megjelenése után, a közvélemény azt tartja: hogy az Ön-fajta emberekkel egy kis intervenció mellett csak a lépészetlen szokás végezni. . . én mégsem kívánván Önrel szemben represszáliákkal élni, e lapok igen-tisztelt szerkesztőjének kegyes engedelmével, gentleman természetemnél fogva, — egy kis antichambrirozás után — bevezetem Önt ismét szokás szerint az elfogadó terembe, tessék itt a pamlagon kérem jobbkezt helyet foglalni, hogy még valami kanapé-per is ki ne üssön közöttünk, . . . így ni!

Az Ön által hozzám-intézett végszavak épen piros pünkösdi első napján láttak napvilágot, tehát azon szent ünnepen, melyen még a leggyaribb szellemi szegényeket is tüzes nyelvek alakjában szokta megszállani és elárastani a Szentlélek; — no már Uram! velem együtt Önnek a legbensőbb barátja is — ha őszinte — elmondhatja, hogy az Ön végkielégítésén ezen tüzes nyelveknek nyomai ugyan meg nem látszanak.

Lássá kérem, ha én Önhöz hasonló professorok alatt hallgattam volna a stilistikai tanfolyamot, a fentebbi passusban az Ön szavaival élve úgy kellett volna kifejezni magamat: hogy az Ön végkielégítése ostoba és buta tartalmu; — de én ily drastikus kifejezésekkel nem élek és fentebbi delikát kitételem mellett maradok, annál is inkább; mert engem megóvott az isteni Gondviselés attól, hogy az Ön-féle professorok műveltségüknek bőségszarujából pazarul belém esepgethették volna ethikai és kulturalis tanáiknak éltető malasztjait! Én a préfontreai rend Ön által Arbuez Petik-

Loyola Náciznak tartott derék áldozárjai nevelő intézetében nevedtem fel, kiktől szívósságot, szelidséget és felebaráti szeretetet tanultam; s ez okozza: hogy, ámbár eltem delén is már túl vagyok, egész megnyugvással elmondhatom, hogy soha senkit mint kezdeményező meg nem büntöttem; míg ellenben volt reá nem-egy eset, hogy azt, ki vakmerően belém kapott, rangosan és érdeméhez méltóan — az Ön szavaival élve — ki-elégítettem és fogom azt tenni a jövőben is! . . .

De az kár! hogy Ön a francia-nyelv tanszékén sinlódik, mert Önben az *aesthetikai kathedrának egy virtuóz-a vészett el* . . .

Ön első válaszában minden szavában *nyelvének fulánkjával vakmerő tolokodással az én pugyilárisomban turkált és midőn én erre ártatlan és gyöngéd példázgatással befeleltem, ime Ön oly nagy mérvben érzi magát üterén tapintva, hogy engemet rögtön a fiakeresre utasít!* . . . A propos! az Ön avisója szerint kerestem a 132-ik számú fiakerest, de azon hiteles tudósítást nyertem, hogy városunkban mindössze is csupán 48 darab fiakeres-kocsis létezően, 132. szám ninesen; — minek folytán egy kis utánpuhatolással, kinyomoznom sikerült, hogy ezen 132. számú fiakeres-kocsis voltaképen fővárosi, kiről Ön minden exaltált pillanatában azért emlékezik meg oly híven, mert egy kedves nefelets-et bír tőle örök emlékül! . . .

Végkielégítésének megírása előtt közvetlenül bizonyára valami igen gyanus emberek társaságában fordulhatott Ön meg, mert irmodorán a bagaria-szag nagyon megérzik.

Csak jól tettem hát én mégis, midőn Önnek minden egyes megérítéséhez keztyűt huztam, mert most látom csak, hogy nem is lett volna tanácsos Önhöz keztyű nélkül nyulni.

De legmulatságosabb előttem mégis az, hogy Ön a *szellemi párbajnak* tanait igyekszik velem megismertetni! . . . Ön, ki első válaszában a „Czigány“-féle kedvenc forrásból merítgetve, a költő által a *nép legalsóbb rétegéből egynek szájába adott legkomiszabb kifejezést választá refrain-ül!* — melyet én, miként tapasztalható, megvetéssel egyszerűen mellőztem — *Ön az ily-féle fegyvert szellemi rapiere-nek nevezi? És Ön a szellemi párbajokból letek adására vállalkozik?* . . . Ugyan kérem ne kacagassa ki magát; — ne kívánja Ön magát és olvasóit ámitani, hiszen ebből meglátszik, miszerint Ön a párbaj szabályainak még csak alfabjáról sem bír bányadt fogalommal! . . . Én azt hittem, hogy Ön eddigi kuttorrásaihoz és refrainjeihez következetesen végbuesuzásakor ismét „Zsiga“ cigányával legalább is azt kiáltja majd felém, hogy: „*megvetlek Rózsá!*“, de esalódtam, — mert Ön ennél sokkal alább szállott, és az ültől egészen a jászolig lezuhant . . .

A Bach-korszaknak oly hivatalnokai voltak Uram! kik ma is a ministeriumokban és minden bíróságnál a legelökölőbbek és legkitünőbbek közé sorolvák; — míg ellenben közelfekvő, példákiból tudjuk, az újabb aerának voltak oly tisztviselői, kik hivataloskodásuk első — második évében is mindjárt *oly csint* követtek el, hogy *el kellett őket hivatalukból esapni!* — Az Ön főfájdalma itt csak abban rejlik, hogy Ön, ugy látszik, el lévén

kényeztetve, önhittségében és elbizakodottságában meg van szokva, az embereket megtorlás nélkül sértegetni — és ha ugy esetlegesen egyszer emberére akad, akkor Ön larmáz és jajveszékél a lehangosabban. — Az önámítás abban jelenkezik: mert Ön magáról azt hiszi, hogy csak finom hártvácskával bír, míg ellenben partneréről felteszi, hogy az elefántszerű börrrel van ellátva.

A köztünk lezajlott esendes polemia a mi privát dolgunk; ebbe egy harmadiknak semmi köze; ez eddig jól van; de látja Uram! nem lovagias elbánás Öntől e lapoknak általam igen-tisztelt és kitünő képzettségű szerkesztőjét, minden legkisebb ok nélkül, csupán azért sértegetni, mert ő *védelmő nyilatkozataimnak lapjában oly készségesen és önzetlenül helyt adni szives volt;* — mert ez ismét tanuskodik nemesak az Ön *stenkereskedő természetéről, melyszerint sértegetési vágyában s viszketegekben határt nem ismer;* hanem különösen azon lovagiasnak ismét nem nevezhető törekvéséről, hogy Ön szeretett volna ellenem mint teljesen védetlen ember ellen, lapjában tetszés szerint garázdálkodni! . . .

Én itt vagyok Uram! és minden időben, s minden gavalléros téren szolgálatára állok Önnek . . . minek bántogatja tehát Ön e lapok szerkesztőjét? Ily chevaleresque tempóra elhagyja nekem, még az Ön kedvenc Numerója sem vállalkoznék! —

Ezen kis tollhareböl azonban mégis meríthetünk mindketten egy kis tanulságot. Ön egy tapasztalással gazdagabb lett és ez az: hogy a magát *nagy tudósna* s *nagy írónak* képzelő embernek sem jó szelében gorombászkodni, mert megeshetik, hogy néha emberére akad; — én pedig egy illúsióval szegényebb lettem, azzal t. i.: hogy, miként Ön első válaszában megjegyzé, *napjainkban már a szellemi magzatokra és a renommée-ra sem lehet többé hitelezni semmit.*

Én nem invitáltam Önt az én tálamhoz eseresznyeévésre, minek tolokodott Ön ahhoz? — Ön kijelenti: hogy ez életben nem lesz többé velem dolga, én a reciprocitás elvénél fogva biztosíthatom: hogy nem én leszek az, ki találkozásunkat forjrozni fogja.

És midőn ezennel, vérző szívvel s könyező szemekkel bucsut veszek Öntől — — — és *rózsaszínű* ajkaira ráillesztem a bucsúesókot — — — nem is kutatok refrain-ek után „Zsiga“ cigányában, de önkéntelenül eszembe jutnak az ókor classicusának ama monumentalis szavai, hogy:

„*Odī profanum vulgus et arceo*“ . . .

Kassán, 1877. majus 24.

Papp Sándor.

A „Csak ne rohamosan . . .“ című cikke.

E becses lapok april havi 16. számában napvilágot látott szerény közleményünk, „a mi gazdasági tanintézetünk“-ről, ugyanesak e lapok 18-ik számában a fent jelzett cím alatt méltatásra talált. Legyen szabad nekünk erre a „megvilágításra“ néhány megjegyzést tenni.

A tárgyaláson kezelt tolláért ismeretlenül is tisztelt cikkirő indítványunkat „a növendék papok gazdasági kiképeztetését“ illetőleg — mint

a lovag fájdalomt; Sarolta pedig azalatt néhány arany arán két embert fogadott, kik az alélt leánykát egy hordágyra fektették, hogy haza szállítsák.

A lovag lakasa nem vala távol és a mi hölgyeink is oda mentek az orrossal.

Az utóbbi eret vágott a gyermek karján, a hölgyek pedig éltető szeszeket szolgáltatattak neki és tagjait dörzsölték.

Harduin lovagra ez esemény szintén jótékonyan hatott, mert leánya fölötti aggodalma némiképp ellensúlyozta azon fájdalmat, melyet nejeinek veszte miatt érzett.

A leánya csakhamar feleszmélt és könyűk közt szoritá atyja kezét fájdalomdukt keblére.

Délre járva az idő, a heregné két kísézőjével a bazilikába sietett, honan azután észrevétlenül, mert kisérem volt az egyházban, mentek le a sirboltba és egy rejtétt ajtón az alagutba.

Visszamenet elhatározták, hogy másnap ismét meglátogatják Harduin leányát, mert attól tartottak, hogy rajta, ki már a holtak közt feküdt, szintén kiút a ragály.

Ebéd után Andrásyt ismét a császár dolgozótermében találjuk.

— Kedves grófom — kezdé nyájasan Alexius. — Tanácsod folytán megváltoztattam szandékomat és a kineseket nem súlyesztem a Bosphorusba, hanem azon eisternákba, melyekbe e palota kertjéből juthatni egy alaguton.

Amint a császár az alagutat emlité, Andrásyt önkénytelenül hunyorított szemével, eszébe jutván, hogy ez által a heregné titka könnyen napvilágra jöhet.

— Kérlek tehát — folytatá a császár, — hogy éjfélt táján tizenöt emberrel Athéne pavillonjánál, mely a kertnek tengerre eső részén, háromszáz lépésnyire a nagy tótól, sűrű bokrok megett áll, ream várakozzal.

TÁRCA.

I r é n.

Történeti beszély, írta Dr. Hohenuer Ignác.
(Folytatás.)

Efraim egyszerre odaugrott egy leányhoz megtapintá üterét és szája elé kis acéltükröt tartván mondá: — Hisz e leány még él!

— A szerencsétlen! — kiálta föl a heregné.

— Ez borzasztó! — tevé hozzá Sarolta.

— Hogyan történt ez? — kérdé Andrassy.

— Sajnos — jegyzé meg Efraim, — de már gyakran történt, hogy oly egyéneket is, kikben még volt némi élet, halottas szekerekre raktak és elevenen temettek el. De ezen leányzó testén nem is veszem észre a ragály jelenségeit. Ki rakta őt a szekérre?

— Valóban nem tudjuk uram — felelének az emberek — mikor annyira a halott minden házban, hogy csak nagy gyorsan dobáljuk a szekerekre, különben nem győznék estig kihordani.

— Nekem mégis úgy tetszik, mintha e leány ama jobb öltözöt asszony gyermeke lenne — mond az egyik halottbordár; — ugy emlékszem, hogy az asszonyt az ágyon fekvő, a leányt pedig a földön elterülve láttam. Mindkettőt holtak nézetem és a szekérre raktam.

E pereben két lovas közeledék.

Az első, külsejére kereszties vitéz, nem igen tekintett a borzasztó jelenetre, hanem sietve tartott a kapu felé, szolgálja azonban, ki talán kíváncsiabb természetű volt, jobban szemügyre vette a személyeket, és midőn az említett leányt a földön látá, ura után ugrott és német nyelven néhány szót kiáltott nagy rémülettel.

A lovag gyorsan megfordítá lovát és a legnagyobb ijedség kifejezésével termett a halottas szekerek mellett. — Uram, Istenem, hisz ez leányom! — kiálta fel fájdalmas hangon. — És kedves feleségem! — Ezzel lováról leszökék és az örvöngés kifejezésével veté magát a hullára.

Efraim hozzá lépett és szánakozó hangon mondá: — Uram, a holtat többé föl nem ébresztheted, de itt van leányod, benne még van élet, ép most vettem észre; rajta még segíthetünk. — A kereszties vitéz kétkedve tekintett az orvosra. — Mondd meg hol lakol — folytató Efraim — és akkor haza szállítjuk. Én meg vagyok győződve, hogy csak anya utáni fájdalom következtében ajult el.

— És kedves feleségem csakugyan meghalt?

— Azon nem lehet kétkedni. Nyugodjál meg az ur akaratjában és fordítsd egész figyelmedet leányodra, kit még meglehet menteni.

— De hitvesemet nem engedem ide temetni e közös sirba, koporsó nélkül. Hozzatok vissza jó emberek, dúsan megajándékozzak.

— Azt meg nem engedhetem — mond határozottan az orvos; — hisz az oszlásnak indult hulla téged, de leginkább gyenge leányodat veszélyeztethetné és különben a város sirtkertjeiben ugysem szabad a járványban elhaltakat eltemetni. Mind ide hordatnak: gazdagok, szegények, herceg vagy koldus.

Harduin, ez vala a lovag neve, Waiter seregéhez tartozott, s ettől amienszi Péterhez küldetett, hogy őt sürgesse. Ennek táborából jött ő vissza és Byzanceba sietett, hová szeretett nejét és leányát hozta volt, hogy hozzájuk közelebb legyen, remélvén egyszermind, hogy a kereszties hadjárat alatt többször lesz alkalma kedveseit a görög fővárosban meglátogatni.

Mindnyáján a legnagyobb részvétellel nézték

ő magát kifejezi — magában veve szépnék, de viszonyaink között *idealistikusnak* nevezi. Miért idealistikus indítványunk? „Azért, mert a theologia oly bő tananyag, hogy abban kellő otthonosságot szerezni kevés ama négy év, melyek a célra ifiaink rendelkezésére állnak” kevés, hogy a felkészítés terén és a paedagogiai tanszakban szakembereké lehessenek. Ezen érvelés ellen, úgy amint az adatott, nincs kifogásunk. Hogy ily alapon, de csak is ily alapon, indítványunk idealistikus, megengedjük.

Indítványunk érdemében itt csak az a kérdés: *hasznos-e, szükséges-e egy paedagogiai mint hívek és önmaguk iránti kötelesség szempontjából, hogy a papok a gazdasági üzlet alaptételével megismerkedjenek.* Közleményeink ezen részére a tisztelt cikkíró nem reflectál, tehát hallgatag elősmeri annak igazságát. Ha pedig hasznos és szükséges az, mit mondtunk, akkor kell időnek lenni, kell időt szakítani megtanulására annak, mi a papok nagyobb részénél a könnyebb megélhetés zálogát rejti magában. Ezen tudással is felfegyverkezve *rövidebb ideig fog tartani a küzdelem az anyagiakkal, hogy annál több idő maradjon a lelkes és paedagog fontos és horderejű kötelesség teljesítésére.*

Azt irtuk volt, hogy a növendék papok igyekezzenek elsajátítani a mezőgazdasági üzlet alaptételeit! Ez gymnásiumot végzett és már 2-3 évig theológiát hallgatott fiatal embernek oly kevés dolgot adna, hogy egy 4 évre terjedő cursusban alig jöhet tekintetbe; legkevesebb egy papnöveldeben, hol köztudomás szerint, szorgalmas, éles eszű és a gymnásiumot jól-végzett fiatal emberek vannak összpontosítva.

Aki a sürgős és sürgősebb, a szükséges és szükségesebb tételnek alapján osztja be idejét, az mindig el fogja végezni azt, mit elvégezendőnek felismert. — Bátorak vagyunk e helyütt egy amerikai szaklap „Meine Mittel erlauben es nicht” című cikkekéből egyet-mást idézni. „Viele Leute sagen, wenn es sich um das Halten einer Zeitung handelt: „Die Zeiten sind zusehrend, und unsere Mittel erlauben es nicht.“ Beim ersten Anblick scheint dies auf Wahrheit zu beruhen; doch wir wollen es etwas genauer untersuchen. . . . Eine sehr kleine Ersparnis, wie die armseligste 3-Cents-Cigarette, einmal in der Woche gespart, bezahlt die Kosten einer guten Zeitung. Ein sehr kleines Fleckchen Erde, in einer müssigen Stunde bebaut, liefert Mais und Kartoffeln genug, um ein oder zwei Dollars für eine Zeitung zu bezahlen. Beachtet die folgenden. Das ganze Leben ist aus Kleinigkeiten zusammengesetzt. Ein ganz kleines Loch kann mit der Zeit ein grosses Schiff versenken. Eine kleine Ersparnis täglich, oder wöchentlich, wächst bald zu einer grossen Summe an stb.” Hogy mi volt célunk ezen idézéssel nem szükséges hosszabban fejtegetni. — A nép-tanítók két havi gazdasági cursusa sokanál igen szép eredményt volt képes felmutatni.

Jól van tehát, ne rohamosan! várjunk míg az idő elérkezik. Ez előbb-utóbb megtörténik: előbb-utóbb aszerint amint azok akarják, kik e részben határozni vannak jogosítva.

Ami „a természeti fejlődést” „a társadalom legveszedelmesebb rétegét” a „féljelműlt, felüle-

tes embereket” és a „tisztá erkölcsöt” illeti, teljesen osztjuk a t. cikkíró nézeteit. Mi sem vallottunk soha mást és közleményünk sem ad jogot rólunk az ellenkezőt feltenni, még akkor sem, ha a sorok között akarnánk olvasni.

Nem hisszük, hogy volna valaki, ki a budapesti, bécsi, grázi stb. polytechnicumok tantestületét a felületesség apostolainak nevezné azért, mert tantervükbe a gazdasági szakokat is felölelik, mert külön tanárokat tartanak az állattenyésztés, növény-termelés stb. előadására.

Kvassay Jenő mérnök „A műegyetem” című röpiratában, a 38. lapon, így nyilatkozik: „Néhány szóval megemlékezünk még a műegyetem jogi tantárgyairól is. Ha a technicust az élet számára akarjuk nevelni, meg kell vele ismertetnünk eme élet gazdasági és üzleti törvényeit, az összefüggést, mely az egyes és egész között fenáll. S ezért csak helyeselhetjük, hogy a műegyetem programjában a rendes tárgyak között a *váltó-jogtan* és a *nemzetgazdaságtan* is helyet foglal” stb.

„De ha átlátták a jogi tantárgyak előadásának szükségét, ne maradjanak a feluton, hanem igyekezzenek azt teljessé tenni s amennyire lehet kikérkedni. Vagy is adják elő, mint ez már majdnem minden külföldi polytechnicumon is megvan az *építkezési, vasúti és üzleti törvényeket*.” stb. De írunk még tovább is meg és imigy szól. „A *rendkívüli tantárgyaknak* feladatuk minden egyetemen a hallgatóknak a nem épen nélkülözhetlen dolgokban felvilágosítást és áttekintést nyújtani.”

„Egy művelt embertől okvetlenül megkívánhatjuk mindenki, hogy hazájának alkotmányát, alaptörvényeit ismerje és épen azért szükséges a polytechnicumon is egy magán, vagy rendkívüli tanzókat felállítani az *alkotmány-és honismeret*, mint ez a német és különösen a svajci rokon tanintézeteken majd mindenütt megvan.” Vádolhatja-e valaki felületessé ismerettel azt a polytechnicust, ki szorosan-vett saktárgyain kívül még az itt felhozott tudományokban is kimvelte magát; nevezhetjük-e őt féljelműlt embernek! — A *közegészségtan* előadásának ajánlása után ezeket írja még Kvassay: „Kivánatos volna továbbá az *orvosi tudományok* köréből a véletlen-okozta veszélyek alkalmával nyújtandó rögtön segélyről rövid felévi előadásokat tartani . . . stb.”

Tertünk nem engedi meg az itt idézettek és a mi indítványunk közötti összefüggést részletezés tárgyává tenni; aki figyelemmel olvasta közleményünket és annak „megvilágítását”, nem is szükségli ezt. sz. k. á.

A polgári fiu-iskolának főreáltanodává való átalakítása.

E napokban Kolozsvárról bővebb ismertetés végett egy, kézirat gyanánt, kiadott „Emlékirat”-ot kaptunk, mely a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur ó nagyméltóságához van intézve és magában foglalja az indokokat, amelyeknél fogva kívánatos, hogy Kolozsvár sz. kir. városában, az ott fennálló polgári fiu-iskola főreáltanodává átalakíttassék.

Az emlékirat 2 részből áll. Az 1-ső rész a

— Nem gondolnám, mert nagy ovatosan jöttünk és mi sem láttunk senkit, pedig jó szemünk vannak.

— Tudják embereid, hogy ki vagyok és mit kell tennök?

— Nem.

— Jól van. Tehát induljunk.

— Engedjen felséged egy megjegyzést. A pavillonból bizonyosan titkos bejárás visz az alagútba, mely valami gépezettel van ellátva. Ezt fölösleges volna embereimnek látniok. Lépjen be felséged magánosan és végezze a teendőket.

— Andrassy, te csak mindenre gondolsz. Követem tanácsodat.

Alexius kinyitá a kerti lak ajtaját. Andrassy pedig egy meggyújtott szövetnek nyújtott át neki. A császár néhány pillanat mulva beszólitá a többit, s miután mindnyájan beléptek, az ajtót ismét bezárá.

— Nines több szövetnek? — kérdé Alexius.

— Van hat; kötelet is hoztunk.

— Arra is lesz szükség.

Ezzel egyenként lementek a már ismert lépcsőn; Andrassy elő ment, a császár utolsónak maradt. A esatlósok arcán a legkisebb bámulat sem mutatkozék, midőn a sirlóba érkeztek, ámbár turesának találhatták, hogy éjfélkor vezetettek ide.

Alexius egy vasajtót nyitott ki, mely mellékkapornába vezetett. Itt hat érekeporsó állott, melyek vaspantokkal voltak megerősítve.

— Ezek azok? — kérdé Andrassy.

— Igen, ezeket kell elszállítanunk.

— Fogjátok fel kettőn-ketten e koporsókat és menjünk vissza. — mondá Andrassy magyar nyelven.

Tizenketten fölemelték a hat koporsót, a többi pedig világitott.

(Folyt. köv.)

kívánat indokaival, a 2-odik az átalakítás módzataival foglalkozik.

Lapunk szük kerete nem engedi, hogy az emlékiratot egész terjedelmében ismertessük. Mindamelllett mégis — minthogy az 'első részben több oly körülmény említettik, amely méltán megragadja a figyelmet, egyuttal az ismertetés végett való szives megkeresésnek is eleget teendők — kivonatosan közöljük az alábbi pontokat: Az átalakítás szükségessége.

1. Szükségesnek kell tartanunk az átalakítást — mondja az emlékirat — azért, mert az 1870. évben megnyitott polgári iskolánknak több mint 6 éves multja megfigyeléséből arra a meggyőződésre kellett jutnunk, hogy nálunk sem a 4. sem az 5. sem a 6. osztályos polgári iskola nem felel és nem is felelhet meg városunk és vidéke lakossága igényeinek.

Nálunk ugyanis azok a tanulók, akik iparos, vagy kereskedelmi pályára kívánnak lépni, vagy mar egyenesen az elemi népiskolából lépnek ki ama pályákra, vagy a gymnasium és polgári iskola 1-ső, 2-ik, vagy legteljebb 3-ik osztályából.

Ezért a mi viszonyaink közt az, hogy valaki az ilyenek közül — az úgy nevezett általános műveltség megnyeréséért — az elemieken kívül előbb még 5 vagy 6 közép osztályt is végezzen s csak ekkor lsson valami gyakorlati életpalya után: merőben illusorius óhajlás s annak is marad még jó ideig.

Nem vitatjuk: helyes társadalmi irány-e ez; de annyi bizonyos, hogy általánosan észlelhető széles e hazában s így bátran constatalhatjuk mint tényt, és pedig mint olyan tényt, amelyen egyhamar nem változtathatunk.

Ugy, de ily viszonyok között a polgári iskolák felsőbb osztályai, amelyekből a sokszor feldicsért általános műveltségnek sok gyönyört, de sovány kenyeret, adó nagy mezején kívül egyébüvé sehova se juthatni s oda is csekély tájékozottsággal, mindig néptelenek lesznek, ha nem épen feleslegesek, vagy szükségtelenek.

Nem mondtuk volna ki e súlyos ítéletet, e merésznek tetsző szavakat, ha a gyakorlati élet nem igazolná; de az igazolta s igazolja nálunk is, mint mindenütt az országban.

2. Az eddigiek után azt mondhatná valaki, hogy ha Kolozsvár viszonyainak nem felel meg sem a 4. sem az 5. sem a 6. osztályos polgári iskola, tartson fenn hát csak 3 osztályost.

Ugy; de ez egyfelől a törvénnyel ellenkezik, és másfelől veszélyes lenne iskolánkra azért is, mert az eddig meglévő felsőbb osztályok reductiója vagy teljes megszüntetése az alsóbb osztályok fennállhatását is kétségessé tenné. Ugyanis 3 osztályal még csak a gyakorlati élet szempontjából sem nyújthatna polgári iskolák az ő tanulóinak annyi ismeretet, amennyire azoknak, akik a művelt polgár nevére csak szerény mérvben is igényt akarnak tartani, elkerülhetetlen szükségük van. Nem nyújthatná pedig ezt már csak azért sem, mert a tantárgyak legerőszakoltabb összezsufolása mellett sem lehetne minden tárgyat a 3 alsóbb osztályba bevinni, s annál kevésbbé lehetne minde-nikökből legalább elégséges alapot nyújtani az illetőknek.

Tanítási rendszerünknek eddig is nagy hibája volt és hibája még ma is orszagszerte, hogy a tanulók korára és érettségére eléggé nem tekintve, igen gyakran oly tárgyak tanulását erőszakolja már az alsóbb osztályokra is, amelyek azokra nemesak élvezhetők nem lehetnek, de még csak meg sem is emészthetők.

Semmivel sem véthetnénk tehát többet a polgári iskolák intézménye és jövőjük érdeke ellen, mintha e sok tekintetben már is tulhajtott erőszakolást az osztályok reductiójával még tovább is folytatnók.

Különben is az osztály-reductió ott, ahol a felsőbb osztályok már évek során fel voltak állítva, határozott visszalépet jelentene s ez intézményünk hitelét gyökerén támadná meg.

E rendszer mellett ugyanis legelőbb is kivennek gyermekeiket iskolánkból azok, akik magasabb képzettséget szántak nekik; de rendre-rendre és nem nagy időközrel, bizonyára követnek az ő példáikat igen nagy számmal azok is, akik gyermekeik jövője felől addig még nem is határozották. Sőt kétes, hogy vajjon egyáltalában adnák-e később polgári iskolába gyermekeiket a szülők, ha előre tudnák róla, hogy csakis 3 osztály van benne, — olyan 3 osztály, amelyből zökkenes nélküli átmenet semmi más iskolára nines, s nem is lehet.

Hiszen úgy gondolkozik nálunk a legtöbb ember, hogy „azért, hogy egyszerű iparos, vagy kereskedő lehessen gyermekem, a népiskolán tul nem szükség többé taníttatnom, s ha mégis tanítatom, adom olyan iskolába, amelyet végezve minden lehet.”

Nem mondjuk, hogy helyes e gondolkodás; de bizony az sem helyes, az sem igazságos, hogy a szülők egy tekintélyes része arra legyen kárhoztatva, hogy már akkor határozzon véglegesen gyermeke leendő életpályája s így jövője sorsa

